

Daar doen we het voor

Harmonisatie en de kracht van
peuterspeelzaalwerk

**Sociaal
Werk**
Nederland

Inhoud

Marijke Vos over het belang van goed peuterspeelzaalwerk	4
De Harmonisatie in zes stellingen	6
Ambassadeurs staan voor hun peuterspeelzaalwerk	8
Vier voorbeelden	
Hengelo	12
Leiden	16
Zeewolde	20
Rotterdam	24
Colofon	28

Daar doen we het voor!

Het zou werelderfgoed moeten zijn, maar het liep anders. Het woord peuterspeelzaal verdwijnt helaas uit onze nationale wetteksten en maakt plaats voor de overkoepelende term kinderopvang. Zonde, want de peuterspeelzaal is al vijftig jaar een begrip. Met bewezen kwaliteiten als dichtbij, in de buurt, een goede voorbereiding op de basisschool en de kans om spelenderwijs samen met andere peuters belangrijke (sociale) vaardigheden op te doen. Wat wil je nog meer?

Gelukkig wordt de peuter niet resoluut met het badwater weggegooid. Het gedachtengoed en de werkvormen van de peuterspeelzaal blijven bestaan. In de praktijk gebeurt dat soms nog steeds onder de naam peuterspeelzaal, zoals in Leiden. Maar ook duiken nu namen op als peuteropvang, peutergroep, speelleergroep en peuterschool.

Dat alles gebeurt onder de vlag van de Harmonisatie van kinderopvang en peuterspeelzaalwerk, kortweg de Harmonisatie. Die vindt haar oorsprong in de kabinetsvisie van Rutte II, getiteld 'Een betere basis voor peuters'.

Sociaal Werk Nederland heeft die Harmonisatie in de afgelopen drie jaar begeleid via een intensief ondersteuningstraject met ruim dertig regiobijeenkomsten, praktijkverhalen, een ambassadeursnetwerk, individuele gesprekken en circa tien handreikingen rond juridische, strategische en financiële aspecten. Dat alles met subsidie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Het was een leerzame, hectische, complexe, veeleisende en soms ook emotionele periode. De Harmonisatie bleek ingrijpender dan verwacht. Er waren beren op de weg, maar ook valkuilen. En gaandeweg constateerden we dat de Harmonisatie vooral een financiële krachttoer dreigde te worden, waarbij veel gemeenten het peuterspeelzaalwerk uit bezuinigingsoverwegingen onderbrachten bij de kinderopvang. Als brancheorganisatie hebben we daarover aan de bel getrokken, onder andere met een position paper. Het doel van de Harmonisatie was immers dat de twee werksoorten naar elkaar toe zouden groeien, niet dat de een de ander zou overvleugelen.

Alle inspanningen zijn zo te zien niet tevergeefs geweest. Naast ervaringen uit het ondersteuningstraject voor de Harmonisatie biedt dit boekje namelijk vier prachtige voorbeelden van bloeiend peuterspeelzaalwerk, in Rotterdam, Leiden, Hengelo en Zeewolde. Ze laten haarfijn zien dat de combinatie van jarenlange ervaring, ondernemingszin en een gemeente met visie ook anno nu kan leiden tot peuterspeelzalen die een cruciale schakel vormen in de Jeugdketen en de sociale basis. Daar doen we het voor!

Marijke Vos, voorzitter Sociaal Werk Nederland

De Harmonisatie in zes stellingen

Harmonisatie: het klinkt als welluidend, eendrachtig, afgewogen en uitgebalanceerd. Maar is dat het ook in de toch vaak zo weerbarstige praktijk, waarin het werken aan een gezamenlijke opdracht nog wel eens stuit op schurende belangen en onbekendheid met elkaars werk?

Projectleider Eline Kolijn van Sociaal Werk Nederland was nauw betrokken bij onder meer de organisatie van de ruim dertig ondersteuningsbijeenkomsten en de totstandkoming van pakweg tien brochures en handreikingen. Ze zet haar ervaringen op een rijtje aan de hand van zes stellingen.

De Harmonisatie blijkt veel minder ingrijpend dan vooraf gedacht

'Nee, in eerste instantie presenteerde het rijk het als een interne aangelegenheid voor de peuterspeelzaal- en kinderopvangbranche. Met enerzijds extra kwaliteitseisen, zoals geen vrijwilligers meer, maar beroepskrachten. En anderzijds een nieuwe financiering, waardoor sommige ouders straks zelf een Kinderopvangtoeslag moeten aanvragen. Dat zorgt voor verschillende geldstromen en blijkt veel ingewikkelder dan gedacht; voor ouders, speelzalen en gemeenten. We hebben straks met wel vijf verschillende financieringsbronnen te maken voor peuterwerk.

Al snel meldden zich dus ook gemeenten aan voor onze ondersteuningsbijeenkomsten. In sommige gemeenten is namelijk de hele organisatie van peuterwerk en kinderopvang op de schop gegaan. Dan komen er opeens andere actoren op het veld. Anderzijds kun je het als gemeente ook té ingewikkeld maken. Bijvoorbeeld als je het combineert met het opzetten van integrale kindcentra, of als je ingewikkelde aanbestedingsprocedures op touw zet.'

Dankzij de Harmonisatie wordt in het peuterspeelzaalwerk het kaf van het koren gescheiden

'Dat vind ik niet. Sterker nog: je ziet zelfs dat heel goede peuterspeelzalen omvallen omdat ze het financieel niet redden, vooral vanwege andere subsidieregelingen vanuit de gemeente. Waar dat mee te maken heeft? Deels met de politieke kleur van het college van B en W. Laat je het over aan de markt, met als gevaar dat het voor sommige ouders te duur wordt? Of wil je de specifieke kwaliteiten van peuterspeelzaalwerk hoe dan ook overeind houden? In die zin worden speelzalen trouwens inderdaad wel extra geprikkeld om hun kwaliteit goed uit te dragen. Ook in de aanloop naar de komende gemeenteraadsverkiezingen.'

Wie nu nog aan de Harmonisatie moet beginnen haalt die achterstand nooit meer in

'Zeg nooit nooit, maar je bent wel rijkelijk laat. 1 januari 2018 haal je niet meer. Sommige gemeenten beschouwen 2018 daarom als een overgangsjaar. Anderzijds: de achterblijvers kunnen wel profiteren van de ervaringen van de pioniers. Dat was ook de opzet van ons ondersteuningstraject. We hebben nu op vrijwel alle vragen een pasklaar antwoord of een handige brochure.'

De Harmonisatie is een uitgelezen kans om het peuterspeelzaalwerk bij je gemeente op de kaart te zetten

'Mee eens. Dat moest je natuurlijk altijd al gezien de subsidierelatie. Maar nu moet je je opnieuw laten zien en je onderscheiden van andere aanbieders. Waarom moeten ouders uitgerekend bij jou zijn? Wat is je specifieke aanbod, wat maakt je bijzonder? Want ook ouders en bijvoorbeeld basisscholen moet je overtuigen van je kwaliteit. Dat hebben we

in de ondersteuningsbijeenkomsten steeds benadrukt. Neem het initiatief, ga niet zitten wachten op je gemeente maar formuleer zelf een mooi aanbod. Dat pakten de meesten ook goed op.'

Een gemeente die peuterspeelzaalwerk krachtig ondersteunt versterkt de Jeugdketen en de sociale basis

'Absoluut. Mits ouders bij hen in de buurt een peuterspeelzaal kunnen vinden en die ook kunnen betalen. En dat moet dan ook een peuterspeelzaal zijn die pedagogisch en sociaal goed werk levert. Maar peuterspeelzalen zijn nu eenmaal duurder dan opvang, dus dan is het aan de gemeente om ervoor te zorgen dat er in alle wijken dergelijke laagdrempelige speelzalen kunnen bestaan en dat de uurprijs voor alle ouders betaalbaar blijft, zeker voor ouders met kinderen die extra aandacht nodig hebben. Als dat lukt, dan is een peuterspeelzaal inderdaad een cruciale schakel in de Jeugdketen en een sterke sociale basis.'

De Harmonisatie heeft alles bij elkaar meer goed dan kwaad gedaan

'Het doel van de wet was dat peuterspeelzaal en kinderopvang naar elkaar toe zouden groeien. Dat zie je ook gebeuren. Een gevaar is wel dat daarbij de peuterspeelzaal soms simpelweg onder de vleugels van de kinderopvang wordt geschoven. Dat doet geen recht aan de specifieke kwaliteiten van de peuterspeelzaal: dichtbij, laagdrempelig, veelkleurig, gericht op de specifieke ontwikkeling van iedere peuter.

Tegelijkertijd zie je dat sommige kinderopvangorganisaties hun maatschappelijke rol pakken. Maar misschien was die beweging los van de Harmonisatie al gaande. Ze denken niet meer louter als een commerciële ondernemer die werkende ouders uit de brand helpt, maar werken vanuit de overtuiging dat opvang pedagogische mogelijkheden biedt. In die zin is de kruisbestuiving tussen speelzaal en opvang zeker vruchtbaar.'

Ambassadeurs staan voor hun peuterspeelzaalwerk

Sociaal Werk Nederland heeft voor het ondersteuningstraject een ambassadeursnetwerk opgezet. Dat bestaat uit tien directeuren van organisaties die de Harmonisatie van peuterspeelzaalwerk en kinderopvang al hebben volbracht. Met hun praktijkkennis- en ervaring voeden ze de organisaties die nog volop aan het harmoniseren zijn. Ze leveren input voor publicaties, beantwoorden vragen en zijn veelvuldig aanwezig op bijeenkomsten. Hun kernboodschap: goed peuterspeelzaalwerk blijft prima mogelijk, ook in tijden van Harmonisatie. Een kleine bloemlezing uit hun ervaringen:

'We hebben het peuterwerk nog steviger op de kaart gezet. En ik reken erop dat het ook overeind blijft, al of niet met een overgangsregeling. Het grootste knelpunt? Werkende ouders met een laag inkomen die vve-dagdelen gebruiken. Zij gaan straks meer betalen, ook als je de VNG-adviestabel toepast. Dat kan voor die ouders een drempel worden.'

Jan Schmitz, directeur SKCN

'Sommige organisaties vreesden dat ze eigenlijk een "halve" dagopvang moesten worden. Als ik hen uitlegde dat ze ook de huidige korte dagdelen en werkwijze overeind kunnen houden, waren ze zichtbaar opgelucht en zagen ze ineens de kansen. Geweldig!'

Anke van der Bor, manager Stichting Welzijn Velsen

'Op basis van bewezen praktijk konden we als ambassadeur allerlei "beren op de weg" onschadelijk maken. Vaak konden we kort en bondig antwoord geven op soms abstracte vragen. Maar zo nodig ook gedetailleerd.'

Wil Schelvis, directeur/bestuurder Stichting Peuterspeelzalen Dordrecht

'De crux? Focus op de kansen van de Harmonisatie, niet op de belemmeringen. Samen met de gemeente hebben we oplossingen gezocht om ons peuteraanbod overeind te houden. Er komen misschien meer aanbieders maar ook dat biedt kansen. Ik heb de kennis die we binnen onze eigen organisatie al hadden kunnen delen; op bijeenkomsten maar ook op verzoek van organisaties en gemeenten. En het sparren met de andere ambassadeurs zorgde soms voor "gedeelde smart".'

Monique Snellings, manager Spelenderwijs Sittard

'We hebben aparte peuteropvang, dat zijn eigenlijk de vroegere peuterspeelzalen. Maar of je nu dagopvang of peuteropvang voert: de meerwaarde zit hem vooral in wát je kinderen aanbiedt en hóé je dat doet.'

Annette de Haan, hoofd peuterspeelzalen Stichting Peuteropvang Achtkarspelen Kollumerland (SPAK)

'Verbazingwekkend hoeveel organisaties en gemeenten nog helemaal niet met de hele Harmonisatie bezig waren. Maar des te leuker om uiteenlopende vragen te kunnen beantwoorden en documenten die wij al hadden door te kunnen sturen. Er zijn nog steeds ouders die bewust kiezen voor de peuterspeelzaal, die zien dat echt als goede voorbereiding op het basisonderwijs.'

Marian Cornelissen, clustermanager Kinderopvang 't Nest Grubbenvorst

Onder de vleugels van de basisschool

Vanwege de Harmonisatie bezinnen peuterspeelzalen zich op hun toekomst. Een van de oplossingen is een nauwe samenwerking met de basisschool. In Hengelo pakt dat goed uit, blijkt uit het verhaal van Spring! Peuterspeelzalen Hengelo.

De gemeente Hengelo is een voorloper op het gebied van een verregaande samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang en volgt hiermee het advies van de SER en de onderwijsraad. Het samenwerkingstraject dat Spring! Peuterspeelzalen en drie basisschoolbesturen hebben ingezet, zorgt ervoor dat er gewerkt wordt aan veelomvattende Integrale Kind Centra (IKC's). Deze IKC's bundelen zorg en onderwijs onder één dak voor kinderen van 2,5 tot 12 jaar.

Hoe is die samenwerking tot stand gekomen?

In 2012 heeft Spring! Peuterspeelzalen extra vve-middelen ontvangen van de gemeente waardoor ze zich zijn gaan versterken in het vve-aanbod. Dit vve-aanbod is inmiddels hun expertise. Tegelijkertijd is Spring! van aanbodgericht werken naar de vraag gegaan: wat hebben deze kinderen aan extra ondersteuning nodig en hoe kunnen we hier gehoor aan geven? Een andere manier van werken die de schoolbesturen erg aansprak vanwege de combinatie van pedagogisch en didactisch handelen, extra zorg en aandacht. Daarnaast was Spring! de enige partij met een vve-aanbod in Hengelo. Bij Spring! zagen ze de samenwerking met het basisonderwijs ook zitten. 'De samenwerking met de scholen

vonden wij logisch omdat het basisonderwijs die vraaggerichte manier van werken al hanteerde,' zegt Annelies Nijkamp, manager van Spring!

Werken jullie ook samen met andere partijen?

Het vve-aanbod was dus de basis voor de samenwerking tussen Spring! en het basisonderwijs in Hengelo. Maar dat wil niet zeggen dat een goede samenwerking voor het kind afhankelijk is van twee partijen. 'We zoeken juist de samenwerking op met bijvoorbeeld kinderopvang en de bso. Want daar ligt niet onze expertise. Juist in combinatie met elkaar kunnen we een breed aanbod leveren aan ouders en hun kinderen,' aldus Annelies. Schoolbestuurder Peter Breur vult aan: 'Ook werken we aan een "Expertisecentrum voor het jonge kind" waar onder andere zorgpartijen bij aangesloten zijn. We gaan met elkaar voor de ontwikkeling van IKC's binnen Hengelo met alles onder één dak. Bij het Expertisecentrum kunnen deze centra vervolgens ook aankloppen met vragen.'

Hoe ziet die samenwerking er nu precies uit?

Spring! gaat onder de vleugels vallen van de schoolbesturen, die de eindverantwoordelijkheid gaan dragen voor alle kinderen van 2,5 tot 12 jaar. De directeur van de basisschool wordt door die verantwoordelijkheid tevens het eerste aanspreekpunt van de ouders. Peter Breur: 'Op deze manier nemen we de ouders mee in het hele traject; dus vanaf het voorschoolse aanbod dat Spring! binnen onze school verzorgt totdat de kinderen 12 jaar zijn en naar het voorgezet onderwijs gaan.'

Wat wordt de rol van Spring!?

Annelies Nijkamp: 'Als Spring! hebben we ons eigen Pedagogisch Beleidsplan. Iedere school werkt dit uit in eigen werkplannen. De contracten met ouders en de vve-aanvragen

blijven we zelf doen. Onze medewerkers die met de kinderen werken houden nauw contact met de directeur van de school. Samen overleggen ze welke middelen en hulp voor de kinderen worden ingezet.'

Drie verschillende schoolbesturen werken zo met Spring! als vaste partner aan alles-omvattende IKC's binnen de gemeente. Welke andere samenwerkingspartners erbij worden betrokken verschilt per basisschool.

Hoe worden deze plannen gefinancierd?

Door deze constructie kan Spring! het peuterspeelzaalwerk in Hengelo blijven doen, ook na januari 2018 wanneer de Harmonisatie een feit is. Annelies Nijkamp: 'We houden ons eigen gezicht, maar vanaf 1 januari 2018 gaan we ons profileren als voorschoolse voorziening in Hengelo.'

De gemeenteraad is positief over de plannen van onderwijs en Spring! voor een totaal-aanbod. Voor deze constructie zijn de partijen afhankelijk van de gemeente als subsidieverstrekker.

Nu vve is goedkoper dan straks jeugdzorg

In sommige gemeenten dreigen peuterspeelzalen te verdwijnen. Zo niet in Leiden, integendeel. Dankzij een lange traditie met stevig peuterzaalwerk wordt de meerwaarde ervan breed onderschreven. De Leidse gemeenteraad stemde ook unaniem in met het plan om bij de Harmonisatie te zorgen dat het peuterspeelzaalwerk zijn sleutelrol in de ontwikkeling van peuters kan blijven vervullen.

Logisch, vindt verantwoordelijk wethouder Roos van Gelderen. 'Als je kiest voor preventie en dus voor integraal jeugdbeleid, dan moet je daar zo vroeg mogelijk mee beginnen. Peuterspeelzalen zijn dan een essentiële schakel, zeker als je bovendien kiest voor dienstverlening dicht bij de burger. Als er íéts wijkgericht is, dan is het wel de peuterspeelzaal. Leiden heeft daarin een sterke traditie.'

In Leiden gaat het om ruim twintig locaties met in totaal 1150 kindplaatsen en pakweg 2000 peuters per jaar, aldus Piet Penning. Hij is directeur van de Stichting Peuterspeelzalen Leiden (SPL) waaronder al die peuterspeelzalen vallen. 'Leiden staat bekend als kennisstad, maar er wonen ook veel laagopgeleide mensen. We bedienen bewust álle bevolkingsgroepen, om segregatie tegen te gaan. We hebben gemengde groepen en bieden overal vve aan. Kinderen met een achterstand hoeven dus niet naar een speciale peuterspeelzaal maar kunnen altijd in hun eigen buurt terecht.'

Die nabijheid is belangrijk. Roos van Gelderen: 'Voor veel ouders is dat doorslaggevend, bleek uit onderzoek. En je ziet er hoe álle peuters profiteren van het spelend leren, van het contact met leeftijdsgenootjes met uiteenlopende achtergronden. Prachtig om te zien!'

Goed voorbereid naar de basisschool

Het succes van het Leidse peuterwerk is mede te danken aan de jarenlange nadruk op kwaliteit, stelt Piet Penning. 'Al in 2012 kozen we voor ambitieniveau 2, dus met twee gediplomeerde leidsters per groep. Dat maakt het makkelijker om de ontwikkeling van ieder kind te volgen.'

Momenteel krijgen ruim 300 peuters vve, alle leidsters zijn daarin geschoold.

'Zodoende gaan ook deze kinderen goed voorbereid naar de basisschool.'

Sowieso investeert SPL veel in goed opgeleide leidsters. 'Vandaar ook de pilot over de rol van motivatie als motor voor verdere professionalisering. Dat doen we samen met onder andere de Universiteit en de Leidse Aanpak voor Talentontwikkeling.'

Tevreden ouders

SPL heeft de Harmonisatie aangegrepen om de meerwaarde van peuterspeelzaalwerk nog eens te onderstrepen. Piet Penning: 'Onze kracht zit hem in vier uitgangspunten:

- 1) de ontwikkeling van het kind staat centraal
- 2) we doen aan preventieve vroegsignalering
- 3) we betrekken de ouders bij wat er in de speelzaal gebeurt
- 4) we zijn zichtbaar in de wijk en per wijk hanteren we een aanpak die aansluit bij de bevolkingsopbouw'

Piet Penning: 'We zitten altijd in of vlakbij een basisschool, bijvoorbeeld in een buurthuis. Bovendien krijgen ouders via het contract dat ze met ons afsluiten ook een abonnement op de speeltuin in de buurt. Dat stimuleert hen om erheen te gaan en daar ontmoeten ze ook andere ouders. We zien ouders echt als partners in de opvoeding. Dat waarderen ze, dat blijkt ook uit klanttevredenheidsonderzoeken. Ze geven ons een 8,1.'

Peuterspeelzaal als onderdeel van wijknetwerk

In Leiden is iedere peuterspeelzaal een onderdeel van het wijknetwerk. Piet Penning: 'We overleggen mét en verwijzen zo nodig náár onder andere het CJG, sociale wijkteams en de pedagogische professionals van JES Rijnland. Als je ontwikkelproblemen én talenten tijdig opmerkt, dan heeft een kind daar wat aan voor de rest van zijn leven.'

Om die positie in het wijknetwerk te handhaven moeten leidsters contact onderhouden met instanties in de buurt. Roos van Gelderen: 'Daar moeten ze dus ook uren voor krijgen. Daar moet je in de financiering rekening mee houden. Alleen dan is het ook echt een vorm van preventie.'

Nu vve is goedkoper dan straks jeugdzorg

Die preventie is niet alleen goed voor peuters zelf maar bespaart de samenleving geld.

Piet Penning: 'De kosten voor vve zijn veel lager dan de jeugdzorg die nodig is als kinderen op latere leeftijd uitvallen.'

De neiging van sommige gemeenten om het peuterspeelzaalwerk over het hoofd te zien is vaak historisch bepaald, maar onterecht, stelt wethouder Van Gelderen. 'Als het peuterspeelzaalwerk van oudsher minder prominent aanwezig is, zal een gemeente zeker in tijden van bezuinigingen andere keuzes maken. Zonde, want nogmaals: het is een onmisbare preventieve schakel in je integrale jeugdbeleid én je wijkaanpak.'

De grote winst van een kleine groep

Uniek is het gelukkig niet meer, maar bijzonder blijft het wel: een groep voor kwetsbare peuters met een eigen ontwikkelingsvraag. 'Aanvankelijk willen ouders er vaak niet aan, maar zodra ze zien met hoeveel méér plezier hun peuter naar de speelzaal gaat en hoeveel béter het zich ontwikkelt, zijn ze al snel om.'

Naast reguliere peuterspeelzalen heeft Kindercentra Zeewolde al twaalf jaar de speciale peutergroep De Tuimelaar. Directeur Marjan Vinders: 'Die is ontstaan toen we merkten dat we in de reguliere peutergroepen regelmatig kinderen hebben die niet goed tot hun recht komen in een groep van 16 kinderen. Eerst hebben we PeuterPlus ontwikkeld, waarbij kinderen in de reguliere groep extra aandacht krijgen, op basis van hun hulpvraag of ontwikkelingsbehoefte. Vervolgens merkten we dat sommige van hen toch moeilijk in zo'n grote groep kunnen functioneren. Voor hen was nog iets extra's nodig.'

En dat "extra" was in Zeewolde zelf niet voor handen. Marian Vinders: 'Omliggende plaatsen beschikken wel over zoiets als een medisch kleuterdagverblijf, maar dan heb je het over flinke afstanden. Daarom hebben we contact gezocht met de medische kinderdagverblijven in Lelystad en Almere, om in overleg met hen een tussenvorm te organiseren. Een peutergroep met maximaal acht kinderen en twee pedagogische medewerkers, de ene heeft een zorgachtergrond, de andere een reguliere.'

Gouden greep

De Tuimelaar was geboren en dat bleek een gouden greep. 'We plaatsen daar alleen peuters met een ontwikkelingsvraag, op welk terrein dan ook. De meesten komen vanuit onze eigen reguliere groepen. Meestal zie je al snel dat een peuter zich anders ontwikkelt dan leeftijdgenootjes. En diep in hun hart beseffen ouders het ook vaak al, of anders zegt hun omgeving het wel...'

De betreffende peuter wordt nog eens terdege geobserveerd door de intern begeleider en op grond daarvan wordt een plan gemaakt. Marjan Vinders: 'De hamvraag is altijd "Wat heeft dit kind nodig?". Kan het met extra begeleiding terug naar de reguliere groep of straks naar een gewone basisschool? Zo niet: wat is dan de plek waar dit kind nu en later het best tot z'n recht komt? En is daarvoor nog extra onderzoek nodig?'

Aanvankelijk lag de financiering van De Tuimelaar nog bij de provincie. 'Sinds 2015 hebben we afspraken met de gemeente. We melden peuters aan bij het integrale vroeghulpteam en dan wordt er een beschikking aangevraagd. Het kan gaan om een lichamelijke beperking, emotionele stoornis, taalachterstand, noem maar op. Wat ze met elkaar gemeen hebben is dat ze niet tot hun recht komen in een grote groep.'

Het grote voordeel van De Tuimelaar? 'Dat je al vroeg signaleert dat een kind iets extra's nodig heeft, dat je uitzoekt wát eraan scheelt en dat je samen met ouders en andere professionals bekijkt waarmee het kind het meest gebaat is. Dat voorkomt voor ouders én kinderen een hoop frustratie.'

Hoge opbrengst

De meerwaarde van De Tuimelaar blijkt ook uit de evaluatieformulieren die ouders invullen. 'Een groot pluspunt is de rust. Acht of zestien kinderen is toch een immens verschil.'

En let wel: zonder De Tuimelaar zouden kinderen met lichte problemen in de reguliere groepen blijven; dan krijgen ze toch te weinig aandacht, waardoor hun achterstand groeit. En peuters met zwaardere problemen zouden het dorp uit moeten; dat is voor ouders een extra emotionele belasting.

Ook de gemeente is blij met De Tuimelaar. Marjan Vinders: 'Het is een laagdrempelige voorziening voor kinderen met een ontwikkelingsvraag, die relatief weinig kost en veel oplevert. Zorginstellingen zijn doorgaans veel duurder.'

Over zorg gesproken: 'We zijn al snel een samenwerkingsverband aangegaan met Triade Flevoland. We kunnen desgewenst orthopedagogen inschakelen voor extra expertise. Daarnaast hebben we nauwe banden met het consultatiebureau, het maatschappelijk werk en Welzijn Zeewolde. Bovendien hebben we intensief contact met ouders tijdens huisbezoeken. Als we dan merken dat ze bijvoorbeeld opvoedingsvragen, huwelijksproblemen of schulden hebben, kunnen we snel schakelen.'

Ei van Columbus

Anno 2017 is op meer plaatsen in Nederland een tussenvoorziening in het leven geroepen voor peuters die tussen de wal en het schip dreigen te vallen. 'Die worden soms gepresenteerd als het Ei van Columbus, daar moet ik dan wel een beetje om lachen. Maar het is natuurlijk geweldig dat ze er komen. Het is nog te vaak een zwart-wit-verhaal: óf je peuter gaat naar een reguliere speelzaal, óf naar een speciale waar meteen het hele zorgpakket wordt ingezet. Dat laatste is vaak helemaal niet nodig. Je moet gewoon goed kijken naar wat een kind wél maar ook wat het níét nodig heeft.'

Die dingen moet je signaleren vóór een kind naar de basisschool gaat

Maatschappelijk werk voor peuters? Het kan niet alleen, in Rotterdam dóén ze het ook. Je kunt immers niet vroeg genoeg beginnen met het signaleren van factoren die de ontwikkelingskansen van kinderen nadelig beïnvloeden, zowel bij het kind zelf als in het gezin waar het opgroeit. De “vsmw’er” als ultieme vorm van preventie.

Een voorschools maatschappelijk werker?

‘Klopt,’ zegt Mustapha Igozoul van het Servicepunt Schoolmaatschappelijk Werk,’ dus voor kinderen van 0 tot 4 jaar.’

Het merendeel van de Rotterdamse basisscholen heeft namelijk een voorschool met een vve-aanbod. Ook veel kinderdagverblijven bieden vve aan. Op bijna al deze locaties is sinds april 2016 een voorschools maatschappelijk werker (vsmw’er) vanuit de jeugdhulp actief. Sommige schoolmaatschappelijk werkers hielden zich al bezig met de voorschoolse periode, voor andere was het nieuw. Mustapha Igozoul: ‘We hebben vanuit het Servicepunt SMW alle negentig Rotterdamse smw’ers een basiscursus gegeven. Ze kregen informatie over voorschools beleid, de organisatie van voorschoolse voorzieningen, belangrijke zorgstructuren en partners in de stad, en de ontwikkelingspsychologie van jonge kinderen.’

Maatwerk per locatie

De circa 90 Rotterdamse vsmw'ers werken net als de jeugdverpleegkundige "aan de voorkant" en hebben drie kerntaken:

- Op locatie de leidsters en pedagogisch medewerkers ondersteunen. Liefst met maatwerk, want per locatie verschilt de behoefte. Het kan gaan om het adviseren van leidsters, voorlichtingsbijeenkomsten, kinderen observeren, meedraaien met vve-activiteiten, helpen bij moeilijke gesprekken met ouders, zorgdossiers invullen en zorgen voor een goede overdracht naar de basisschool.
- Ouders ondersteunen met informatie, advies en lichte opvoedondersteuning.
- Toeleiding: signaleren wanneer er meer nodig is dan de voorschool of het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) kan bieden. In dat geval kan de vsmw'er toeleiden naar zwaardere hulp van het wijkteam of naar het samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs (PPO) in de stad.

Mustapha Igozoul: 'Het is belangrijk dat er een goede samenwerking ontstaat tussen de vsmw'er, de vve-coach en de jeugdverpleegkundige van het CJG. Het onderscheid in taken moet voor iedereen duidelijk zijn. Ze beconcurreren elkaar niet, maar versterken elkaar juist.'

Signaleren is vooruitzien

Insteek en uitvoering van het vsmw sluiten naadloos aan op de bestaande Rotterdamse onderwijspraktijk. Mustapha Igozoul: 'We werken vanuit een bestaande structuur: het schoolmaatschappelijk werk. Dat vullen we aan met een nieuwe doelgroep en die extra uren financieren we. Op die manier maak je optimaal gebruik van wat er al is aan structuren en expertise.'

En dat voorziet duidelijk in de behoefte van ouders, kinderen, peuterleidsters en leerkrachten. 'Je kunt niet vroeg genoeg beginnen. Nog te vaak komen leerkrachten er in groep 3 van de basisschool pas achter dat een kind eigenlijk beter tot zijn recht komt op het speciaal onderwijs. Of er zijn in groep 1/2 al "thuiszitters": kinderen die niet naar school gaan. Dan is er toch echt iets mis gegaan. Dat soort dingen moet je al signaleren vóór een kind naar de basisschool gaat. Als problemen nog klein zijn kun je ouders en kinderen immers nog vrij gemakkelijk ondersteunen.'

Dankzij de vsmw'ers ontstaat er nu een structuur waarin dat mogelijk is. 'Leidsters kunnen ergens terecht met hun signalen. De overdracht naar het basisonderwijs is goed geregeld en er kan zo nodig snel naar andere hulp worden toegeleid. En dat geldt niet alleen voor het kind, dat doen we ook als er in het gezin iets aan de hand is; als ouders in de schulden zitten of wat dan ook. Ook dan moet je tijdig aan de bel trekken.'

Wie volgt?

Voor de volledigheid nog even de voorgeschiedenis: vanuit de Rotterdamse visie op jeugdbeleid 0-23 kreeg het Servicepunt SMW in maart 2015 de vraag een voorstel te doen voor implementatie van vsmw op voorscholen. Dit resulteerde in een pilot in zeven gebieden in de stad. Na de evaluatie daarvan besloot de gemeente de aanpak uit te rollen over de hele stad.

Het Servicepunt doet de komende tijd met vragenlijsten onderzoek naar het vsmw. Doel: gedegen inzicht in de uitvoering, resultaten en verbeterpunten van het vsmw. Ondertussen krijgt het Rotterdamse initiatief al navolging: in Den Haag draait in drie gebieden een pilot. Met vsmw'ers die zijn getraind door - hoe kan het anders - Mustapha Igozoul.

COLOFON

© Sociaal Werk Nederland 2017

Tekst: Chris Bos, Janina van der Zande (Sociaal Werk Nederland)

Eindredactie: Chris Bos

Opmaak: Marjan Wildeboer (De Smaakmakers Communicatie)

Sociaal Werk Nederland
Koningin Wilhelminalaan 3
3527 LA Utrecht
030 721 0 721

www.sociaalwerknederland.nl
info@sociaalwerk.nl

**Sociaal
Werk**
Nederland